

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 615/2021-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu a Ivana Fiačana (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **LESY Slovenskej republiky, štátny podnik**, Námestie SNP 8, Banská Bystrica, IČO 36 038 351, zastúpeného advokátskou kanceláriou JUDr. Irena Sopková, s. r. o., Dvořákovo nábrežie 7529/E, Bratislava, IČO 48 301 728, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Irena Sopková proti uzneseniu Okresného súdu Piešťany č. k. 7C/179/2008-1555 zo 17. decembra 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Piešťany č. k. 7C/179/2008-1555 zo 17. decembra 2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Piešťany č. k. 7C/179/2008-1555 zo 17. decembra 2020 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu Piešťany na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Piešťany **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **707,05 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a namietané porušenie práv

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 3. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rovnosť pred súdom a rovný prístup

k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na právnu istotu ako súčasť čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva na konanie súdu spôsobom ustanoveným zákonom ako súčasť čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy a napokon základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z dôvodu, že Okresný súd Piešťany (ďalej len „okresný súd“) v napadnutom uznesení č. k. 7C/179/2008-1555 zo 17. decembra 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania (v súvislosti so stanovením základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta za úkony právnej služby) nevychádzal z hodnoty veci (ceny nehnuteľností, ktoré boli predmetom sporu), ale z tzv. neurčitku podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších prepisov (ďalej len „vyhláška“).

2. Uznesením č. k. II. ÚS 615/2021-20 zo 16. decembra 2021 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu. Uvedené uznesenie bolo prijaté v II. senáte ústavného súdu zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Jany Laššákovej. Po prijatí Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na rok 2022 sa sudca spravodajca Ivan Fiačan od 1. januára 2022 stal členom IV. senátu ústavného súdu. V zmysle čl. II bodu 5 rozvrhu práce je preto na rozhodnutie vo veci príslušný IV. senát ústavného súdu v zložení uvedenom v záhlaví tohto nálezu.

II.

Skutkový stav veci

3. Z ústavnej sťažnosti sťažovateľa, jej príloh, rozsudkov vo veci samej (rozsudok okresného súdu č. k. 7C/179/2008-953 z 8. novembra 2017 a rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 24Co/119/2018-994 z 9. januára 2019), napadnutého uznesenia a spisového materiálu okresného súdu vyplýva, že štvorica žalobcov, fyzických osôb, žalobou podanou 15. februára 2007 žalovala sťažovateľa o určenie vlastníckeho práva k lesným pozemkom v rozsiahlej výmere. Žalobcovia sú pozostalí po predkovi, ktorý mal uzavrieť s čs. štátom zámennú zmluvu, ktorej predmetom boli sporné pozemky. Z politických dôvodov ich predok po roku 1948 opustil územie republiky, pričom k riadnemu zápisu vlastníckeho práva k pozemkom nedošlo.

4. Okresný súd rozsudkom z 8. novembra 2017 žalobu zamietol z toho dôvodu, že ako žalovaný mal byť označený vlastníkom – Slovenská republika, a nie sťažovateľ, ktorý je len správcom štátneho majetku. Zároveň okresný súd rozhodol, že žalovaný (sťažovateľ) má nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Trnave rozsudkom z 9. januára 2019 rozsudok okresného súdu potvrdil a taktiež v plnom rozsahu priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

5. Sťažovateľ si ako úspešná strana sporu po skončení konania vo veci samej podaním z 11. februára 2019 uplatnil právo na náhradu trov konania a v tom aj právo na náhradu trov právneho zastupovania vo výške 19 529,81 eur za jeden úkon právnej služby s tým, že vychádzal z hodnoty nehnuteľností 9 550 435,62 eur (ktorú doložil ohodnotením podľa podnikovej evidencie pozemkov sťažovateľa vychádzajúceho z údajov Národného lesníckeho centra). Okresný súd

uznesením č. k. 7C/179/2008-1053 z 9. augusta 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom priznal sťažovateľovi náhradu trov konania vo výške 106 517,75 eur.

6. Žalobcovia podali proti tomuto uzneseniu sťažnosť, o ktorej okresný súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil a žalobcom uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania, v ktorých tarifná hodnota bola určená podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (jedna trinástina výpočtového základu). Vo veci výšky náhrady trov konania okresný súd ako sťažnostný súd takto rozhodol po troch vykonaných pojednávaniach nariadených len pre účely rozhodovania o sťažnosti. Okresný súd v napadnutom uznesení neakceptoval výpočet hodnoty pozemkov podľa dokumentov Národného lesníckeho centra, z ktorého vychádzalo uznesenie vydané vyšším súdnym úradníkom. Iný dôkaz – znalecký posudok nebol vypracovaný tak, aby stanovoval hodnotu pozemkov ku dňu začatia poskytovania právnej služby sťažovateľovi v roku 2010 (znalecký posudok č. 17/2020, ktorý sťažovateľ doručil súdu 7. septembra 2020, stanovoval hodnotu pozemkov k roku 2007, keď súdny spor začal). Sťažovateľ následne tvrdil, že zabezpečí znalecký posudok stanovujúci hodnotu pozemkov k správne času. Medzitým podal námietku zaujatosti voči konajúcemu sudcovi. Na poslednom pojednávaní (17. decembra 2020) už bol k dispozícii nový znalecký posudok (č. 27/2020, doručený sťažovateľom súdu 9. decembra 2020). Okresný súd v napadnutom uznesení na tento posudok však neprihliadol, keď bol toho názoru, že právny zástupca sťažovateľa sa dopustil „opakovane zneužitia práva v zmysle čl. 5 základných princípov C.s.p.“. Vychádzal z toho, že sťažovateľ (jeho právny zástupca) na prvom pojednávaní, ktoré sa v rámci rozhodovania o výške trov konalo (23. júla 2020) tvrdil, že znalecký posudok už objednal a tento sa vyhotovuje, aj keď sa to nezhodovalo so skutočnosťou. Zároveň okresný súd považoval námietku zaujatosti vznesenú voči konajúcemu sudcovi na druhom pojednávaní (24. septembra 2020) za nástroj, ako oddialiť čas, kým sa nový znalecký posudok k správne času nevypracuje.

III.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia práv opísaných v bode 1 napadnutým uznesením okresného súdu. Toto uznesenie je podľa sťažovateľa arbitrárne a svojvoľné. Okresný súd nesprávne a svojvoľne aplikoval jednoduché právo, a to aj v rozpore s ustálenou súdnou praxou najvyšších súdnych autorít a v rozpore so samotným Civilným sporovým poriadkom (ďalej len „CSP“).

8. Uviedol, že rozhodnutie o trovách konania bolo pre neho prekvapivé, pretože počas celého súdneho konania si bránil svoje vlastnícke právo, v konaní bol plne úspešný, a vynaložil naň nemalé náklady. Preto legitímne očakával, že v prípade úspechu v konaní mu budú tieto náklady uhradené. Hodnota nehnuteľností bola preukázaná už pri vyčíslení trov odborným vyjadrením Národného lesníckeho centra ako odbornej organizácie. Keďže neboli pochybnosti o správnosti tohto vyčíslenia, vzhľadom na hospodárnosť konania sťažovateľ už nepredkladal ocenenie nehnuteľností znaleckým posudkom, ktoré by si vyžadovalo ďalšie náklady.

9. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti podrobne popísal priebeh rozhodovania o trovách konania od rozhodnutia vyššieho súdneho úradníka až po napadnuté uznesenie sudcu. Uviedol, že znalecký

posudok č. 17/2020 objednal už v máji 2020, a keďže v tomto znaleckom posudku bola zistená chyba v čase začatia právneho zastúpenia sťažovateľa, bola vyžiadaná oprava tohto znaleckého posudku, ktorá napokon bola súdu predložená vo forme znaleckého posudku č. 27/2020. Okresný súd ku termínu pojednávania 17. decembra 2020 považoval už týmto znaleckým posudkom za preukázanú hodnotu sporu ku dňu začatia poskytovania právnych služieb. Zdôraznil, že žalobcovia sa k ohodnoteniu predloženému sťažovateľom pred rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka nevyjadrili, a teda ho nespochybnili. Podľa sťažovateľa mala byť hodnota nehnuteľností vyčíslená už na začiatku sporu pre účely vyrubenia súdneho poplatku, a teda súd nemal vyžadovať ďalšie ohodnotenie nehnuteľností znaleckým posudkom.

10. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

11. Okresný súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril prostredníctvom vyjadrenia konajúceho sudcu. Zvýraznil, že z § 262 ods. 2 CSP nevyplýva povinnosť vyzývať stranu na vyčíslenie trov konania a predloženie dokladov preukazujúcich ich výšku. Poukázal na to, že vo veci sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka bol nariadený termín pojednávania na 23. júl 2020, a to vzhľadom na výšku priznaných trov, početné vyjadrenia strán, ako aj z dôvodu zamedzenia možnej prekvapivosti rozhodnutia o podanej sťažnosti a vyslovenia právneho názoru súdu o neunesení dôkazného bremena sťažovateľa v otázke hodnoty nehnuteľností k momentu začatia poskytovania právnej služby. Keďže sťažovateľ navrhol vykonať znalecké dokazovanie s odôvodnením, že súkromný znalecký posudok už bol objednaný a je v procese jeho vyhotovenia, pojednávanie bolo odročené na 24. septembra 2020. Na tomto pojednávaní sťažovateľ predložil včas znalecký posudok č. 17/2020, ktorý bol predložený aj protistrane, a súčasne bol ako dôkaz vykonaný. Po vykonaní dokazovania na pojednávaní 24. septembra 2020 a po oznámení predbežného právneho názoru sudcu žiadna strana nenavrhol doplniť dokazovanie, a preto boli splnené podmienky, aby vo veci podanej sťažnosti súd rozhodol. Na tomto pojednávaní bola voči konajúcemu sudcovi vznesená zo strany sťažovateľa námietka zaujatosti, o ktorej ako nedôvodnej rozhodol Krajský súd v Trnave.

12. Ďalšie pojednávanie okresný súd nariadil na 17. december 2020. Ešte pred konaním tohto pojednávania bol 9. decembra 2020 okresnému súdu zo strany sťažovateľa doručený znalecký posudok č. 27/2020. Okresný súd poukázal na to, že na obsah tohto znaleckého posudku neprihliadol s poukazom na § 153 ods. 2 CSP v spojení s čl. 5 základných princípov CSP. Zopakoval dôvody, pre ktoré zastával názor, že zo strany sťažovateľa došlo opakovane k zneužitiu práva v zmysle čl. 5 základných princípov CSP, ktoré sú zhodné s odôvodnením napadnutého uznesenia, a zdôraznil, že sťažovateľ mal viac ako jeden rok na predloženie dôkazov na preukázanie svojich tvrdení o hodnote nehnuteľností ku dňu začatia poskytovania právnej služby. Zjednodušene povedané, sťažovateľ nepredložil súdu znalecký posudok č. 27/2020 včas, pričom skorší znalecký posudok č. 17/2020 nepreukazoval hodnotu nehnuteľností ku dňu začatia poskytovania právnej

služby. Poukázal tiež na to, že na pojednávaní 23. júla 2020 sťažovateľ tvrdil, že znalecký posudok je objednaný od marca 2020 s tým, že ho súdu predloží do 15. augusta 2020, avšak z obsahu znaleckého posudku vyplynulo, že objednávka na jeho vyhotovenie bola zadaná až po samotnom pojednávaní so žiadosťou o jeho vypracovanie do 30. augusta 2020.

IV.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

13. Zúčastnené osoby (žalobcovia v konaní pred okresným súdom) vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti predovšetkým poukázali na priebeh konania tak, ako vyplýva zo spisovej dokumentácie, a zdôraznili, že hodnota nehnuteľností musí byť určená ku dňu reálneho začatia poskytovania právnej služby, pričom sťažovateľ v konaní neunesol dôkazné bremeno týkajúce sa otázky hodnoty nehnuteľností v čase začatia poskytovanej právnej služby, teda v čase udelenia plnomocenstva. Zdôraznili, že súd bol o existencii objednávky na vyhotovenie znaleckého posudku zo strany sťažovateľa (jeho právnej zástupkyne) oklamáný, keďže ku dňu pojednávania 23. júla 2020 takáto objednávka neexistovala, čo vyplýva zo znaleckého posudku č. 17/2020. Z tohto dôvodu bolo nezákonne odročené pojednávanie, čím došlo k porušeniu práva žalobcu na rovnosť zbraní a práva na spravodlivý proces. Zúčastnené osoby sa ďalej rozsiahlo vyjadrili k predloženým znaleckým posudkom a poukázali najmä na čl. 5 a čl. 11 ods. 3 základných princípov CSP.

IV.3. Replika sťažovateľa:

14. Sťažovateľ v replike poukázal na to, že jeho snaha dosiahnuť náhradu trov konania v súdnom spore, kde bol plne úspešný, neznamená zneužitie práva, ale zákonom zaručený postup. K vyjadreniu zúčastnených osôb uviedol, že odborné vyjadrenie o cene nehnuteľností, ktoré bolo predložené súdu v rámci rozhodovania o trovách konania, je spracované znaleckou organizáciou a slúži ako hodnota majetku štátu, ktorý je spravovaný sťažovateľom, pričom pri určovaní hodnoty sporov z takýchto odborných vyjadrení súdy bežne vychádzajú. Uviedol, že rešpektoval vyhotovenie znaleckého posudku k presnému dátumu prevzatia právneho zastúpenia, ale takúto šikanóznou žiadosť súd zneužil proti úspešnej strane sporu.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Sťažnostné námietky sťažovateľa smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške trov konania.

16. V nadväznosti na to ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania, ako o integrálnej súčasťi súdneho konania, je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu podústavného práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie

príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

17. V tomto prípade teda ústavný súd musí posúdiť, či okresný súd postupoval a rozhodol správne, keď s poukazom na čl. 5 základných princípov v spojení s § 153 ods. 2 CSP neprihliadol na znalecký posudok č. 27/2020 (prípadne iné skutočnosti, ktoré v konaní vyšli najavo) a v nadväznosti na to z dôvodu neunesenia dôkazného bremena o hodnote sporných nehnuteľností striktne ku dňu začatia poskytovania právnej služby sťažovateľovi nepriznal trovy konania vo výške podľa § 10 ods. 2 vyhlášky, ale podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, a či tento postup a rozhodnutie okresného súdu sú tak excesné a svojvoľné (bod 16), že tým zasiahol do označených práv sťažovateľa.

V.1. K namietanému porušeniu práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie:

18. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojene kráľovstvo z 23. 9. 1997). Rozhodovanie o náhrade trov je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (II. ÚS 56/05, III. ÚS 212/09). Ústavný súd opakovane uvádza, že v obsahu práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07, IV. ÚS 371/2020).

19. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (IV. ÚS 371/2020).

20. V náleze č. k. I. ÚS 119/2012 ústavný súd uviedol, že pokiaľ je vec, právo alebo plnenie, ktoré je predmetom súdneho sporu, peniazmi ocniteľné, potom sa táto suma považuje za základ pre tarifnú odmenu advokáta, a to aj vo veciach určenia vlastníckeho práva. Explicitná kogentná úprava § 9 ods. 1 vyhlášky vylučuje použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Možno teda z uvedeného vyvodiť, že pokiaľ je vec alebo plnenie, ktoré je predmetom daného právneho úkonu, peniazmi ocniteľné, potom sa táto hodnota považuje za základ pre určenie tarifnej odmeny advokáta (I. ÚS 176/2017).

21. Z § 9 ods. 1 vyhlášky vyplýva, že základná sadzba tarifnej odmeny sa stanoví podľa tarifnej hodnoty veci alebo druhu veci, alebo práva. Podľa § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu suma peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby. V zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina

výpočtového základu iba v prípade, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

22. Otázkou oceníteľnosti predmetu konania je, zohľadňujúc vlastnú judikatúru ústavného súdu, potrebné skúmať v každom prípade jednotlivo so zreteľom na účinky meritórneho rozhodnutia súdu na strany konania, resp. na možnú zmenu hmotnoprávneho postavenia strán konania (II. ÚS 226/2012, II. ÚS 492/2013, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020). Výsledkom sporu v tomto prípade bola ochrana vlastníckeho práva sťažovateľa (resp. Slovenskej republiky) k sporným nehnuteľnostiam v značnej hodnote. Niet preto pochyb o tom, že pri stanovení tarifnej hodnoty veci (a tým aj základnej sadzby tarifnej odmeny za úkony právnej služby) bola namieste aplikácia § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 vyhlášky. Napokon táto skutočnosť nebola medzi stranami sporná a vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu (najmä I. ÚS 119/2012; z aktuálnych rozhodnutí I. ÚS 58/2021).

23. Ani okresný súd v tejto konkrétnej veci totiž nespochybňuje, že pokiaľ je vec, právo alebo plnenie, ktoré je predmetom súdneho sporu, peniazmi oceníteľné, potom sa táto čiastka považuje za základ pre tarifnú hodnotu, a to aj vo veciach určenia vlastníckeho práva k takejto veci. Preto pri výpočte hodnoty jedného úkonu právnej služby je potrebné vychádzať z hodnoty daného sporu. Vyplýva to z uznesenia vyššieho súdneho úradníka z 9. augusta 2019 (bod 14 uznesenia), ďalej z predbežného právneho názoru, ktorý konajúci sudca vyslovil na pojednávaní 23. júla 2020 (strana 2 zápisnice), a napokon aj zo samotného napadnutého uznesenia zo 17. decembra 2020 (bod 54 uznesenia).

24. Rovnako z obsahu podaní a vyjadrení zúčastnených osôb – žalobcov (teda osôb, ktorých sa problematika náhrady trov najviac týka), najmä sťažnosti z 20. augusta 2019 proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, vyjadrení na pojednávaní 24. septembra 2020 a napokon aj z vyjadrenia k ústavnej sťažnosti z 21. januára 2022 nevyplýva, že by žalobcovia spochybňovali, že pri určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam je pri určení tarifnej hodnoty veci potrebné vychádzať z hodnoty nehnuteľností. Namietali však, že sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno vo vzťahu k preukázaniu hodnoty nehnuteľností ku dňu začatia poskytovania právnych služieb, resp. že ich hodnotu je objektívne možné zistiť len s nepomernými ťažkosťami, a preto sa malo aplikovať ustanovenie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Okrem toho zúčastnené osoby prezentovali rôzne výhrady k predloženým znaleckým posudkom (č. 17/2020 a č. 27/2020), najmä k tomu, že nimi bol ocenený les, a nie lesné pozemky, ktoré boli predmetom súdneho sporu.

25. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje postup a závery okresného súdu v napadnutom uznesení (body 6, 11 a 12 tohto nálezu) za arbitrárne, a teda za ústavne nekonformné. Rozhodovanie okresného súdu o výške trov konania vykazuje popísané vady vo viacerých smeroch.

26. Za iných okolností (bod 31 tohto nálezu) by ústavný súd postup okresného súdu, ktorý na odstránenie všetkých rozporov týkajúcich sa výšky trov konania v rámci rozhodovania o sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, nariadil pojednávanie, považoval za celkom správny, pretože CSP takýto postup nevyklučuje. Na prvom, v otázke výšky trov, súdom nariadenom pojednávaní 23. júla 2020 konajúci sudca uviedol svoje predbežné právne posúdenie s tým, že sa má vychádzať z hodnoty veci, teda z hodnoty sporných nehnuteľností, ktorá však musí byť určená ku dňu začatia poskytovania právnej služby. Bol toho názoru, že sťažovateľ v tomto smere dôkazné bremeno neunesol z dôvodu, že odborné vyjadrenie, z ktorého vychádzalo uznesenie vyššieho

súdneho úradníka, neurčovalo hodnotu nehnuteľnosti ku dňu začatia poskytovania právnych služieb. V tomto smere konajúci sudca aj poučil účastníkov s tým, že nevidí dôvod, aby takéto dokazovanie nebolo vykonané. Pojednávania bolo odročené na 24. september 2020, pričom do 15. augusta 2020 mal sťažovateľ predložiť súkromný znalecký posudok. Na odročenom pojednávaní 24. septembra 2020 konajúci sudca prezentoval svoje predbežné právne posúdenie a konštatoval, že zo strany sťažovateľa opätovne nedošlo k uneseniu dôkazného bremena, pretože znalecký posudok č. 17/2020 predložený žalovaným neurčuje hodnotu nehnuteľností ku dňu začatia poskytovania právnej služby v roku 2010, ale ku dňu začatia sporu v roku 2007. Následne sťažovateľ vzniesol voči konajúcemu sudcovi námietku zaujatosti a pojednávanie bolo odročené na neurčito pre účely rozhodnutia o námietke zaujatosti. Nový znalecký posudok č. 27/2020 žalovaný predložil súdu 9. decembra 2020 s tým, že súd na 17. december 2020 nariadil ďalšie už tretie pojednávanie. Zo zápisnice z tohto pojednávania vyplýva, že okresný súd na tomto pojednávaní *vyhlásil dokazovanie za skončené* a následne vydal napadnuté uznesenie.

27. Článok 5 základných princípov CSP umožňuje odmietnuť a sankcionovať procesné úkony, ktoré celkom zjavne slúžia na zneužitie práva alebo na svojvoľné a bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, alebo vedú k nedôvodným prieťahom v konaní, *len v rozsahu ustanovenom v tomto zákone*. Nemožno teda vyvodiť procesné sankcie v takých prípadoch, v ktorých to CSP nepredpokladá. V prípade šikanóznej alebo zjavne bezdôvodnej námietky zaujatosti možno podľa § 58 CSP uložiť strane poriadkovú pokutu. Nedôvodná námietka zaujatosti teda nie je dôvodom, aby súd neprihliadol na procesný úkon alebo dôkaz predložený stranou. O zneužitie práva v tomto smere nemohlo ísť.

28. Aj použitie *zásady sudcovskej koncentrácie konania* podľa § 153 CSP (ako normatívneho vyjadrenia základných princípov ustanovených v čl. 5 CSP) je pri rozhodovaní o trovách konania podľa § 262 až § 264 CSP značne limitované. Rozhodovanie o trovách konania je síce súčasťou súdneho sporového konania, avšak nemožno v ňom bezvýhradne uplatňovať sudcovskú koncentráciu konania, a to najmä z dôvodu, že o nároku na náhradu trov konania rozhoduje súd aj bez návrhu (§ 262 ods. 1 CSP). To platí aj pre rozhodovanie o výške náhrady trov konania (ods. 2 cit. ustanovenia). Nepochybné nemožno zásadu sudcovskej koncentrácie konania uplatniť minimálne na tie trovy konania, ktoré vyšli v konaní najavo. Právo na náhradu trov konania vzniká zo zákona a nemožno ho strane uprieť, napr. aj preto, že si ho neuplatnila. Strana sporového konania legitímne očakáva, že v prípade úspechu v konaní jej budú prostriedky vynaložené na súdny spor nahradené. V prípade nečinnosti strán tak súd prizná náhradu trov, ktoré vyplývajú zo súdneho spisu. Znamená to, že okresný súd nebol oprávnený, s poukazom na zásadu sudcovskej koncentrácie konania podľa § 153 ods. 2 CSP v spojení s čl. 5 základných princípov CSP (záver bodu 64 napadnutého uznesenia), neprihliadnuť minimálne na tie procesné úkony strán konania, ktoré špecifikujú a preukazujú výšku trov konania tak, ako vyplývajú zo spisu (bod 31 tohto nálezu).

29. Ústavnému súdu nie je zrejmé, z akého dôvodu okresný súd nevychádzal zo znaleckého posudku č. 27/2020 (pokiaľ by aj tento nebol zo strany žalobcov spochybnený), keď až na pojednávaní 17. decembra 2020 bolo dokazovanie skončené, a teda až do tohto okamihu mohli strany produkovať dôkazy. Sám okresný súd v bode 64 napadnutého uznesenia tvrdí, že znalecký posudok č. 27/2020 by inak podľa svojho obsahu bol spôsobilý viesť k uneseniu dôkazného bremena. Nie je teda zrejmé, prečo okresný súd nariadil pojednávanie na 17. december 2020

a na tomto pojednávaní vyhlásil dokazovanie za skončené, keď v konečnom dôsledku na dôkaz zabezpečený do termínu tohto pojednávania neprihliadol. Podľa § 154 CSP prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany možno uplatniť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí. Ako bolo už uvedené, vznesenie námietky zaujatosti, prípadne oneskorené predloženie skoršieho znaleckého posudku č. 17/2020, resp. „oklamanie“ súdu o termíne jeho objednania nemôže byť „sankcionované“ v zmysle čl. 5 základných princípov CSP tým spôsobom, že na takéto dôkazy nebude súd prihliadať, a to najmä z poukazom na to, že o nároku na náhradu trov konania (a o výške náhrady) súd rozhoduje aj bez návrhu (body 28 a 29 tohto nálezu). Rovnako ústavný súd poukazuje na ustanovenie § 191 ods. 1 CSP, podľa ktorého konajúci súd okrem toho, že hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo počas konania najavo; bezpochyby teda aj na znalecký posudok predložený pred vyhlásením dokazovania za skončené.

30. V každom prípade však ústavný súd považuje postup okresného súdu pri rozhodovaní o výške trov konania (teda celý postup súdu po právoplatnosti rozsudkov vo veci samej týkajúci sa dokazovania hodnoty nehnuteľností) za absolútne neúčelný a nehospodárny, priečiaci sa zásadám spravodlivého procesu. Je nepochopiteľné, prečo konajúci súd, rozhodujúci o výške trov konania (teda rozhodujúci už vyšším súdnym úradníkom), nevychádzal zo znaleckých posudkov č. 1/2007, č. 3/2007 a č. 4/2007 znalca Ing. Stanislava Gogu, ktoré predložili samotní žalobcovia (zúčastnené osoby) na výzvu súdu z 13. marca 2007 na preukázanie hodnoty predmetu konania pre účely vyrubenia súdneho poplatku. S týmito znaleckými posudkami sa ani vyšší súdny úradník a ani okresný súd v napadnutom uznesení absolútne nevysporiadali, dá sa povedať, že ich bez akéhokolvek zdôvodnenia prehliadli. Žalobcovia tieto znalecké posudky predložili prostredníctvom svojho právneho zástupcu podaním, ktoré sa nachádza na č. listu 284 spisu okresného súdu (na č. listu 140 spisu sa nachádza doklad z 1. marca 2007 o úhrade súdneho poplatku 500 000,00 Sk žalobcami). Z hľadiska dlhodobej a ustálenej súdnej praxe je takéto ocenenie nehnuteľností pre účely vyrubenia súdneho poplatku spravidla postačujúce aj na účely určenia tarifnej hodnoty veci, o to viac, keď tieto znalecké posudky predložili samotní žalobcovia. Je teda zrejmé, že sa s nimi stotožňujú. Okresný súd sa tak mohol vyhnúť zbytočným sporom o hodnotu nehnuteľností. Rovnako aj striktné trvanie na ocenení nehnuteľností presne k dátumu začatia poskytovania právnych služieb ústavný súd považuje z tohto pohľadu za príliš formalistické. Žalobcovia podaním žaloby vymedzili predmet konania (určenie vlastníckeho práva k pozemkom) a zároveň predložením znaleckých posudkov č. 1/2007, č. 3/2007 a č. 4/2007 určili hodnotu predmetu sporu, teda toho, čo bolo pre strany sporu „v hre“. Inak povedané, žalobcovia túto hodnotu určili a objektivizovali prostredníctvom znaleckých posudkov nielen pre účely vyrubenia súdneho poplatku, ale aj tarifnej hodnoty veci, ktorá takto bola určujúca aj ku dňu začatia poskytovania právnej služby žalovanému – sťažovateľovi. Ústavný súd preto považuje akékoľvek ďalšie zisťovanie ceny nehnuteľností po právoplatnosti rozsudkov vo veci samej pre účely určenia výšky trov konania za neúčelné a nehospodárne a nie je možné z neho vychádzať (bez ohľadu na to, že aj znalecké posudky č. 17/2020 a č. 27/2020 sú zo strany žalobcov spochybnované).

31. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením, v ktorom sa okresný súd náležite nevysporiadal so znaleckými posudkami predloženými žalobcami a ktorým súd bez náležitej opory v procesnom práve neprihliadol na trovy konania a ich výšku, ktorá vyplýva

zo spisu, bolo porušené ich základné právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

V.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok a práva na ochranu majetku:

32. Slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité ústavnou zakotvením základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy), implikuje v sebe podľa stabilnej rozhodovacej praxe ústavného súdu aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení práva na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 a nasledujúcich ústavy (I. ÚS 23/01, III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07, PL. ÚS 6/2016, I. ÚS 395/2016, III. ÚS 109/2020). Rovnako Európsky súd pre ľudské práva pri rozhodovaní o porušení čl. 1 dodatkového protokolu hovorí o „inherent procedural requirements“ (základných procesných požiadavkách) označeného ustanovenia (napr. rozsudok z 21. 5. 2002 vo veci Jokela v. Fínsko, sťažnosť č. 28856/95).

33. Napadnuté uznesenie okresného súdu sa bezprostredne dotýka práva sťažovateľa na náhradu trovy konania v určitej výške, čo nepochybne zasahuje do jeho majetkovej sféry. Keďže spôsob určenia výšky náhrady trov konania neodzrkadľoval garancie v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo potrebné vysloviť aj porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením okresného súdu (výrok 1).

V.3. Zrušenie napadnutého uznesenia:

34. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci okresnému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

VI.

Trovy konania

35. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 707,05 eur.

36. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z § 11 ods. 3 vyhlášky. Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je to suma 193,50 eur a hodnota režijného paušálu vo výške 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu), čo spolu predstavuje sumu 589,21 eur. Právny zástupca sťažovateľa je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu dane z pridanej hodnoty.

37. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. decembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu